

NEWSLETTER 6/2016

CENTRA ROZVOJE NADANÝCH DĚTÍ

Úvodník

Vážené čtenářky a čtenáři,

i letošní neobvykle dlouhé léto nakonec dospělo ke svému konci a žáci, včetně mnoha nadaných a šikovných dětí, mají za sebou téměř dva měsíce školy. Doufáme, že co nejvíce z nich vykročilo do nového školního roku správnou nohou a že následující měsíce jim přinesou mnoho nových znalostí, mnoho příležitostí k rozvoji jejich talentů a mnoho aktivit, které pro ně budou zajímavé a přínosné. Začátek letošního školního roku byl ale výjimečný tím, že představoval vykročení novým směrem také pro mnoho učitelů, psychologů, speciálních pedagogů a dalších odborníků, kteří působí v českém školství. Prvního září vstoupila v platnost novela školského zákona, která společně s navazující legislativou přináší do našeho vzdělávacího systému nejvýznamnější změny za posledních více než deset let. Přestože tyto změny byly v médiích široce diskutovány zejména s ohledem na děti s různými druhy postižení, týkají se ve stejné míře i vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků. Pravidla, která nyní začínají platit, přinášejí na jednu stranu příslib individuálnějšího přístupu a většího zohlednění talentu především u těch dětí, jejichž nadání se neprojevuje vždy jen očekávaným a oceňovaným způsobem, zároveň ovšem přinášejí i riziko další byrokratizace a „papírování“. Teprve budoucnost ukáže, která z těchto možností v praxi převáží. Přejme si společně, aby to byla ta první a aby budoucí nositel Nobelovy ceny, který třeba dnes navštěvuje některou z českých škol, nemusel jednou světu ukazovat podobnou zprávu, jako John Gurdon v článku, na který v tomto newsletteru odkazujeme. Tématem nových pravidel pro vzdělávání nadaných žáků se vzhledem k jeho důležitosti budeme v průběhu podzimu podrobněji zabývat i na našich stránkách. Věnovat se samozřejmě budeme také aktivitám, které pro nadané děti realizujeme i v novém školním roce, především pokračující spolupráci s dětskou univerzitou a s výukovým centrem Bioskop.

Všem našim čtenářům přeji příjemné podzimní dny,

Ondřej Straka

Téma měsíce – Novela školského zákona: změny ve vzdělávání nadaných žáků

Od 1. 9. 2016 platí novela školského zákona a také *nová vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělá-*

AKTUALITY

- Na našich stránkách jsme vytvořili novou sekci „Učebnice“, ve které doporučujeme knihy pro rozvoj nadaných žáků.
- Masarykova univerzita vydala *tiskovou zprávu* o naší spolupráci s projektem MjUNI (Dětská univerzita MU) a vyhledávání nadaných dětí.
- S Bioskopem realizujeme pro děti ve věku 12-15 let *podzimní kroužek* (září - prosinec) zaměřený na živočichy.
- Nadační fond „*Šance pro talent*“ vyhledává umělecky nadané ze sociálně slabého prostředí, a to např. formou sociálních sítí, médií, anoncí v tisku, workshopů či soutěží. Také nabízí možnost finanční podpory.
- Do pořadu Host do domu na rozhlasové stanici ČRo Dvojka byl pozván prof. Hejný, který vytvořil novou metodu výuky matematiky. Čím je tato metoda specifická a jak se liší od klasického vyučování, si můžete poslechnout ze *záznamu rozhovoru*.
- Česká školní inspekce vydala *Tematickou zprávu - Vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků*. Naleznete ji na *jejich webových stránkách*.
- Národní ústav pro vzdělávání zveřejnil *Standard komplexní diagnostiky mimořádného (intelektového) nadání*.

TIPY OD RODIČŮ

Přinášíme Vám další zajímavé tipy od rodičů z naší facebookové skupiny a z Twitteru.

Tipy na filmy týkající se Aspergerova syndromu:

- *Rain Man*
- *Sněhový dort (Snow cake)*
- *Jmenuji se Khan (My Name is Khan)*
- *Temple Grandinová (Temple Grandin)*

Pro povzbuzení rodičů nadaných dětí, jejichž učitelé o jejich talentu pochybují, byl doporučen krátký článek v angličtině o *nositeli Nobelovy ceny Johnu Gurdonovi*.

Kniha Matematika pro bystré a nadané žáky.

- Připojujeme anotaci zveřejněnou na stránkách knihkupectví Neoluxor.cz: „Rozvíjejte nadějně matematiky.“ Kniha je určena všem učitelům, rodičům nebo prarodičům, kteří mají ve svém okolí matematicky nadané či šikovné dítě a potřebují získat inspiraci k tvoření dalších úloh pro rozvoj nadějněho matematika. Tým autorek z Katedry matematiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity ve své publikaci využil svoje dlouholeté zkušenosti s přípravou podkladů pro nadané děti; pro pedagogy jsou velmi cenné škály pro identifikaci nadání.

vacími potřebami a žáků nadaných. Na tomto místě přinášíme stručný souhrn nejdůležitějších změn, které se týkají nadaných žáků:

- Dosud platilo, že pokud školské poradenské zařízení (v naprosté většině případů pedagogicko-psychologická poradna) zjistilo u žáka mimořádné nadání, doporučilo ve zprávě výuku podle individuálního vzdělávacího plánu a škola tak mohla zohlednit reálné schopnosti žáka a poskytovat mu znalosti a aktivity nad rámec standardního školního vzdělávacího programu. Tento systém zůstává zachován i nadále, novinkou ovšem je, že poradna také určí, jak intenzivní speciální péči takový žák potřebuje a jak velké finanční prostředky si škola může nárokovat na vzdělávání tohoto žáka. Konkrétně to provede tak, že doporučí tzv. podpůrná opatření určitého stupně. Stupňů je celkem pět, přičemž platí, že čím vyšší stupeň, tím intenzivnější úpravu vzdělání žák potřebuje. Tento systém bude fungovat jak u nadaných žáků, tak u žáků s různými druhy postižení. U nadaných se zřejmě budou reálně využívat pouze stupně 1-4.
- Další změna spočívá v tom, že školy mohou poprvé u „mírně“ nadaných žáků přistoupit k formálním úpravám učiva i bez doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Podpůrná opatření prvního stupně může škola poskytovat i na základě vlastního uvážení, tj. bez doporučení poradenského zařízení.
- Nově jsou také přímo právním předpisem (vyhláškou 27/2016 Sb.) stanoveny konkrétní pomůcky (např. mikroskop, odborná literatura, software aj.), které mohou být v rámci individualizované výuky poskytnuty nadaným žákům, a finanční limity pro tyto pomůcky.
- Zavádí se možnost stáží pro nadané žáky na jiné škole, a to i na škole jiného druhu (např. žák základní školy se účastní některých výukových aktivit na střední škole apod.).
- Zavádí se možnost požádat o revizi vyšetření, pokud se budou rodič, škola či česká školní inspekce domnívat, že závěry tohoto vyšetření jsou nesprávné.

Podrobnější informace o těchto a o některých dalších změnách přineseme na našich stránkách v následujících měsících.

Odpovídáme na otázky rodičů

„Může moje dcera (8 let), která teď nastoupila do třetí třídy, dostat individuální vzdělávací plán na cizí jazyk, když má daný jazyk na vyšší úrovni, než se ve škole vyučuje? Je potřeba zajít do poradny? Pokud ano, co všechno se v poradně posuzuje? Budu ráda za rady, jak případně postupovat.“

Výuka podle individuálního vzdělávacího plánu v cizím jazyce z důvodu mimořádného nadání obecně možná je. Re-

CO SE DĚJE V NAŠÍ FACEBOOKOVÉ SKUPINĚ?

Níže najdete odkazy na nejrozsáhlejší diskuse, které v poslední době proběhly v naší skupině na Facebooku:

- *Máme čtyřletou dcerku a chtěli bychom zjistit, jak ji rozvíjet. Lze i v tak mladém věku zjistit, co by ji bavilo?*
- *Zajímalo by mě, zdali jste svým dětem nechali změřit IQ. Pokud ne, jak jste poznali, že je vaše dítě nadané? Lze považovat za nadání i to, když se šesti leté dítě zajímá např. o historii a má o ní podrobné znalosti?*
- *Jakou máte zkušenost s přístupem školy k individuálnímu vzdělávacímu plánu? Jak se s takovým žákem pracuje?*
- *Zajímalo by mě názor Centra rozvoje nadaných dětí. Nebylo by dobré, už kvůli potřebám českého školství, sjednotit hranici IQ pro stanovení mimořádného nadání?*

álně může nastat několik možností, které se pokusíme postupně naznačit. Na úvod je nutné zdůraznit, že pro výuku podle individuálního vzdělávacího plánu z důvodu mimořádného nadání je vždy nutné doporučení školského poradenského zařízení (tj. pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně-pedagogického centra; v případě diagnostiky nadání se bude jednat téměř vždy o pedagogicko-psychologickou poradnu). Tento požadavek platil i před začátkem letošního školního roku a nic na něm nemění ani nová pravidla, která platí od 1. září společně s novelou školského zákona. Pokud má tedy rodič zájem o takové doporučení, musí svoje dítě nejprve objednat k psychologickému vyšetření v poradně. Objednávku může rodič podat sám nezávisle na škole, pokud má ovšem příslušná poradna nastavený systém spolupráce se školami ve svém obvodu, lze se objednat i prostřednictvím školy. Mnoho poraden poskytuje pro tyto účely školám jakýsi vstupní dotazník, který vyplní třídní učitel a psycholog tak bude mít již před vyšetřením k dispozici informace o silných a případně slabších stránkách dítěte z pohledu pedagoga, o jeho projevech v přirozeném školním prostředí atd. Samotné vyšetření rozumového nadání bude téměř s jistotou zahrnovat komplexní inteligenční test a případně další doplňkové zkoušky některých dílčích schopností či dovedností. Nezbytnou součástí setkání je samozřejmě také podrobný rozhovor s rodičem (rodiči) a dítětem.

Nejjednodušší situace nastane v případě, že dítě dosáhne v inteligenčním testu celkových výsledků, které odpovídají vysokému nadprůměru (nejčastěji se za hraniční hodnotu považuje IQ 130). Z výše uvedeného dotazu není zřejmé, zda rodiče či učitelé pozorují u dívky kromě jazykového talentu i nějaké další mimořádné schopnosti. Pokud je mimořádné nadání dítěte všeobecné a projevuje se ve více oblastech, tak se pochopitelně individuální vzdělávací plán nemusí omezovat pouze na jeden předmět, ale může upravovat výuku ve více, v krajním případě i ve všech vyučovaných předmětech. I v případě, kdy dívka v jiných předmětech než je cizí jazyk, úpravu výuky nepotřebuje (například proto, že i přes vysoké schopnosti jí standardní obsah učiva vyhovuje a pro prohlubování či rozšiřování učiva v ostatních předmětech není motivována), je ovšem z formálního hlediska nejvýhodnější, pokud vyjde v celém inteligenčním testu jako vysoce nadprůměrná. S označením žákyně za mimořádně nadanou a s následným doporučením výuky podle individuálního vzdělávacího plánu (byť třeba s omezením pouze na cizí jazyk) by v takovém případě zřejmě nebyl zásadnější problém.

Složitější situace ovšem nastane, pokud dítě v komplexním inteligenčním testu vysoce nadprůměrných výsledků nedosáhne. Současná legislativa sice nestanoví, že nadané dítě musí mít na mimořádné úrovni rozvinuté celé spektrum schopností. Metodická doporučení, která se nyní připravují a která budou mít k dispozici psychologové v poradnách zřejmě již v průběhu tohoto školního roku, pak dokonce výslovně připouštějí možnost označit za mimořádně nadaného tako-

Anotace článků z webových stránek

Vhodné strategie při vzdělávání nadaných žáků

- V článku jsou představeny postupy a metody (např. shlukování učiva, metody dotazování či samostatného učení), které je vhodné využívat při vzdělávání nadaných žáků.

Talent a nadání v historické perspektivě

- Autorka v článku čtenáře seznamuje s historií pojmů talent a nadání a s osobnostmi, které jsou s těmito pojmy spojeny, jako je např. Francis Galton, Alfred Binet či Lewis Madison Terman.

vého žáka, který dosáhne vysoce nadprůměrných výsledků např. pouze v ucelené části inteligenčního testu, a který má tedy na vysoké úrovni rozvinut pouze jeden z mnoha aspektů rozumového nadání (kterým mohou být např. verbální schopnosti, numerické schopnosti, prostorová představivost apod.). Problém ovšem spočívá v tom, že v dosavadní psychologické praxi je stále velmi rozšířené pojetí, které ztotožňuje nadání výhradně s celkovou inteligencí a řada psychologů se velmi brání tomu označit za nadané takové dítě, které vyniká pouze v jedné či několika dílčích schopnostech. V tomto konkrétním případě k tomu přistupuje ještě druhá potíž: téměř všechny u nás používané komplexní inteligenční testy sice obsahují jednu nebo více sad úloh zaměřených na jazykové schopnosti, obsažené úkoly ovšem mapují vždy pouze verbální schopnosti (porozumění slovům a pojmům, chápání významových a logických vztahů mezi nimi apod.) v mateřském jazyce. Tyto schopnosti sice s talentem pro osvojení cizího jazyka úzce souvisí, obě kategorie se ovšem zcela nepřekrývají. Ideální by proto bylo administrovat při psychologickém vyšetření test, který je přímo zaměřený na schopnost osvojit si cizí jazyk. Takových testů bylo však i v zahraničí vyvinuto pouze několik a v ČR není k dispozici žádný. V situaci, kdy dítě nedosáhne vysoce nadprůměrných výsledků v komplexním inteligenčním testu je proto třeba realisticky počítat s tím, že mnohdy nemusí být v závěrech z vyšetření jako nadané označeno, přestože mimořádný talent pro osvojení cizího jazyka ve skutečnosti má (stejně tak ovšem může nastat i opačná možnost, tj. jako jazykově nadané může být označeno dítě, které ve skutečnosti v této oblasti mimořádný talent nemá). Pokud by k tomu došlo, je užitečné vědět, že od letošního školního roku existuje možnost úpravy vzdělávání i bez doporučení poradny. U dětí, jejichž nadání se sice ve výuce v mírné formě projevuje, zároveň ovšem není na první pohled zcela mimořádné, může škola využít tzv. podpůrná opatření prvního stupně, a to i bez předchozího psychologického vyšetření. Dokument, který popisuje úpravy vzdělávání pro dané dítě, se sice v tomto případě nenazývá individuální vzdělávací plán, nýbrž plán pedagogické podpory, formálně i obsahově jde ale o dva velmi podobné dokumenty, které vedou k podobným úpravám výuky.

Na závěr je nutné zmínit ještě dvě důležité věci. Za prvé, dosavadní i nová legislativa definuje nadání jako mimořádné schopnosti, nikoli jako mimořádné znalosti. V případě cizího jazyka je tak od skutečně talentovaných dětí nutné odlišit ty děti, které mají při průměrném nadání výrazně lepší znalost cizí řeči například pouze proto, že v minulosti absolvovaly intenzivní výuku cizího jazyka v rámci mimoškolních aktivit apod. Druhý důležitý bod se týká určitého specifika cizích jazyků, se kterým se u ostatních školních předmětů nesetkáváme. Dítě může ovládat cizí jazyk bez ohledu na stupeň svého nadání na výrazně vyšší úrovni prostě proto, že například žilo podstatnou část svého života v cizině, pochází z dvojjazyčné rodiny a podobně. I v takovém případě, kdy se o nadání v pravém smyslu nejedná, by nicméně rovněž bylo absurdní a

KONTAKTY A ODKAZY

Centrum rozvoje nadaných dětí

Katedra psychologie

Fakulta sociálních studií

Masarykova univerzita

Joštova 10

602 00 Brno

tel: 549 496 219

web: nadanedeti.cz

e-mail: info@nadanedeti.cz

Facebook: *Nadané děti*

Twitter: *@NadaneDeti*

pedagogicky nevhodné zadávat například dítěti, které plyně hovoří cizím jazykem, úkoly procvičující samotné základy tohoto jazyka, což odpovídá úrovni zbytku třídy. Současné vymezení speciálních vzdělávacích potřeb ve školském zákoně je nicméně natolik široké, že zahrnuje i tyto děti (jak vyplývá např. z formulace, že úpravy ve vzdělávání musí odpovídat mimo jiné kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte - §16). I ve výše nastíněné situaci by tedy bylo možné upravit vzdělávání žáka např. s využitím plánu pedagogické podpory.

Odpovědi na předchozí otázky rodičů naleznete na *[našich stránkách](#)*.